

Akreditovaný vzdělávací program
Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k vybraným
tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ, realizovaný v rámci projektu reg. č.
CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000305

Vzdělávací materiály

Vzdělávací program byl akreditován MŠMT v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických
pracovníků pod č. j.: MSMT-508/2018-1-26

Centrum pro kulturní a sociální studie, z.s.
Praha 2019

Projekt

Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k vybraným tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ, reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000305
je spolufinancován Evropskou unií.

Vzdělávací materiály

k akreditovanému vzdělávacímu programu Příběhy porozumění. Moderní výuková metoda tvůrčího psaní k vybraným tématům na 2. stupni ZŠ a SŠ, č. j. akreditace: MSMT-508/2018-1-26

© Centrum pro kulturní a sociální studie, z.s.
Praha 2019

Pavel Göbl

- Spisovatel, režisér, scénárista

(*1967 v Uherském Hradišti, v posledních letech žije v Praze). Absolvent FAMU - filmová a televizní režie.

Pavel Göbl patří ke spisovatelům – filmařům

- Řada českých autorů jsou filmaři např. Martin Ryšavý, Jakub Řehák nebo Marek Šindelka
- Všechny jeho knihy jsou také zpracovány jako scénáře
- Nelze vždy rozlišit, co byl „původní“ námět, zdali scénář nebo literární text
- Göbl literárně debutoval ve svých 41 letech, patří tedy společně s např. M. Ryšavým (*1967) k tzv. pozdním debutantům, kteří na rozdíl např. od M. Šindelky prožili ČR před rokem 1989 již jako dospělí lidé
- Zůstává otázkou nakolik tato zkušenost ovlivnila jejich romány

Pavel Göbl získal Magnesium Literu v kategorii objev roku (2008) za knihu *Tichý společník*

- Anotace:

Novela, jejíž scenáristická podoba se stala podkladem právě vznikajícího stejnojmenného filmu z rodu divokých včel, plácaček, čepicí... Pastorálně rurální story odehrávající se v hororovém prostředí severomoravského venkova. Slovy autora: "Náboženskost, rituál a tabu v našem dnešním světě, u nás doma, z odlehčeného úhlu pohledu vesnického pobudy."

- Z anotace se potencionální čtenáři o ději *Tichého společníka* mnoho nedozví, naštěstí má román odkaz na wikipedii z níž vyjímáme:
„ U vesnice probíhá stavba nové dálnice, kvůli které je jednak potřeba zbourat dům Fandy a jeho sestry Mařeny a jednak není možné zvětšit vesnický hřbitov. Mira Malina, který s kamarádem Fandou čas od času pracuje jako hrobník a přespává v márnici navrhne pohřbívání ve vertikální poloze a na obecním úřadě se kvůli tomu vedou boje mezi starostou a zastupiteli.“
- Přestože scénář *Tichého společníka* získal cenu Filmové nadace, doposud (2018) nebyl realizován. To do značné míry ilustruje, jak je v současnosti obtížné přenést knižní námět - a to oceňovaný – do televize/filmu, přestože je autor filmový a televizní režisér.
- Na webových stránkách filmu: [www http://tichy-spolecnik.cz](http://tichy-spolecnik.cz) se stále hledají sponzoři.
- Film nebyl ani po 10 letech od vydání knihy dokončen.

Z rozhovoru s P. Göblem (Novinky 2011)

- **Jak to bylo s *Tichým společníkem*? Se scénářem.**

Můj zážitek s *Tichým společníkem* je následující: scénář dostal cenu RWE a tedy i příslib Barrandova na realizaci a Barrandov měl na tento můj scénář dva roky opční právo. Jenže jsem byl vedením Barrandova upozorněn, že můj scénář je sice hodný ocenění, ale k realizaci je to moc nekomerční a oni by raději, jestli bych namísto něj nenapsal *týnejdžrovskou* komedii, tu že by realizovali.

Z České televize mi napsali, že můj scénář klade příliš velké intelektuální nároky na současného českého diváka. Pravděpodobně předpokládají, že poplatky může platit jen idiot. Pak jsem to přepsal do knihy a dostal Magnesii Literu. Vy byste si nepřipadal jako v blázinci?

<https://www.novinky.cz/kultura/salon/223241-nema-cenu-brat-neco-vazne-rika-spisovatel-a-filmar-pavel-gobl.html>

Z laudatia Magnesie Litery *Tichý společník*

- Přestože Göblovy situace ilustrující vzájemné nepochopení místních obyvatel a „lidí zvenčí“ jsou velmi zábavné, autor tu v žádném případě neupadá do plochého karikování, jímž by černobíle konfrontoval patriarchální a moderní mentalitu. Autor svým fabulačním a jazykovým talentem potvrzuje devizu, že humor je přesvědčivý pouze tehdy, pokud se opírá o inteligentní náhled pravého stavu věcí.
- Obec je místem, kde je minulost ještě přirozenou součástí současnosti; o to absurdněji a naléhavěji tu působí ústřední temně groteskní motiv „ekonomičtějšího pohřbívání“. V kontextu nejnovější české prózy Göblova próza vyniká svou nekřiklavou noblesou, neproklamovaným, ale o to naléhavějším etickým akcentem.

Göbl již ve své prvotině projevil mimořádný jazykový a komický talent

- Göbl je jeden z nemnoha autorů, který používá v textu různé druhy nářečí
- Má mimořádný dar komické pointy
- Vzhledem k tomu, že nejde o „pražského“ autora je citlivý na regionální a mediální zacházení s češtinou
- Jeho humor je jak jazykový, tak situační
- V podtextu je přítomná dlouhotrvající ironie

Z recenze Pavla Kotrly o knize Tichý společník (literární časopis Texty)

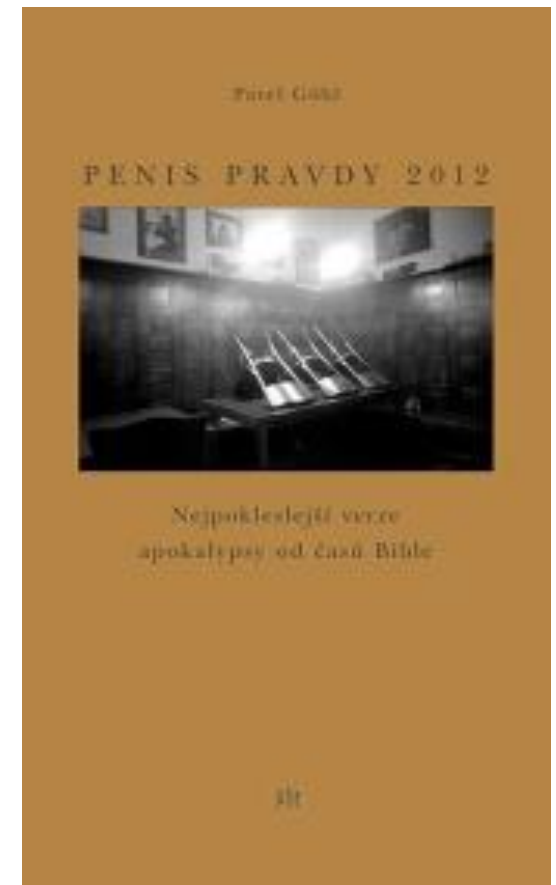
- Pořídili jsme si s kamarádem tu knihu najednou. A popravdě řečeno, musím přiznat, že naše názory na ni se dost liší. Zatímco on se zasekl okolo osmdesáté strany a dál se mu ani nechce, já si čtení užíval a těšil se z něho. Byly roky, kdy mne rozhodnutí poroty udělující ceny Magnesia Litera, obrazně takřka zastavila v chůzi nárazem o dosud neviděné silné sklo. Ale tentokrát mne udělení ceny knize **Tichý společník** Pavla Göbla potěšilo.
- Znovu se ukazuje, že texty s výrazným ironickým a místy i komickým vyzněním mohou zcela rozdělit vnímání čtenářů. V této knize autor humor používá střídmě a rozehrává spíše situační ironii, skrze kterou komentuje materiální hodnoty současné společnosti. Dnes, po jeho třech knihách, lze již říci, že toto je jedno ze základních Göblových témat. Střet hodnot přátelství, rodiny na jedné straně a světa korporátních hodnot, které se vzájemně ovlivňují včetně manipulací všeho druhu.

Penis pravdy 2012: *Nejpokleslejší verze apokalypsy od časů Bible*

Anotace:

- Penis pravdy je příběhem dvou mužů a jedné ženy. Všichni tři se živí námezdní prací, tudíž něčím, co lze vydržet jen po dobu jednoho lidského života.
- Naši hrdinové však mají smůlu, neboť příběh novely se odehrává na motivy pohádky Dařbuján a Pandrhola, situované do dnešních časů. Takže se, jak všichni víme, ocitají tváří v tvář hrozící nesmrtelnosti. A to je to poslední, oč by stáli. Rečeno slovy jednoho z nich: " Taky život, jaký je náš, se da vydržet maximalně do smrti, dyl ne!"
- Vydají se tedy na pátrání po ztracené smrti, aby vše navrátili do starých dobrých, dočasných kolejí. Během této odysey nezažijí žádné výraznější dobrodružství, vyjma politicky nekorektního výletu do Rozprávkové krajiny. Tam potkají kouzelné artefakty, které jim nakonec pomůžou.

Z recenze Jakuba Vaníčka o *Penisu pravdy* 2012 (Deník Referendum 2010)

- Vypočítávat peripetie příběhu nemá smysl, autorova fantazie je vskutku bezbřehá. Protagonisté jsou zataženi do děje, v němž hrají nejen lidé, ale i vyšší figury, bůh a smrt. Ti také mají obě postavy, putující za tajemstvím zmizelé, do jisté míry v hrsti. A v tom hledejme klíč k naturelu Göblových postav. Jejich existence se děje vlastně jen tak – zmizí-li smrt, životu chybí jediné skutečné vyústění a vzniká potřeba zjistit, kde je problém.
- „Jdou poněkud zamklí. Dušan je o půl hlavy menší než Emil (...). Emil kráčí, jako by ztratil pružnost, kterou jeho krokům propůjčil včerejší skok (skok z paneláku, při němž se jako nesmrtelný nezabil, pozn. J.V.) (...). Něco ho tíží: ‚Počúvaj, Dušan, vieš, čo má trápi – celý čas v kriminále som si predstavoval, aké to bude super, keď nás pustia, a aký úžasný pocit to bude, byť zasa na slobodě a nič. Cítim se stále rovnako‘.

- Ani u druhé prózy proto není zcela bez potíží rozhodnout, jak ji číst. Jde o satirický obraz naší společnosti, zprostředkovaný jejím rubem, tedy ryzí periferií kulturního života – diskotéky, hospody, casina –, nebo jen o dobře vypočítanou zábavu? Tentokrát nejspíš platí obojí. Pavel Göbl se ve srovnání se svou prvotinou propracoval k ještě hlubším výpravám do krajiny imaginace, aniž by přitom ztratil ze zřetele východisko, svět, ve kterém vypráví.
- Jakkoliv si mnozí intelektuálové dnes sotva připustí, že ke skutečné a radikální změně systému dojde samovolně, jakkoliv u nich hraje prim člověk uvědomělý, sociálně zdatný a vzdělaný, typ po výtce angažovaný a zapojený do nejrůznějších aktivit, ve světě, v němž došlo k nevidané události, se věci dějí zcela jinak. Hlavní roli tu sehrají lidé z opačného pólu společnosti, tedy ti, jimž jde předně o svou vlastní smrt.
- Volnost ducha a bezbřehost formy, literární rozpustilosti, které chtějí být vším jen ne textem psaným na objednávku doby, nebo žánrové syntézy a aluzivní hry – to je princip autorova vztahu k uměleckému dílu, ačkoliv hned zkraje vykřikuje, že jeho tvorba nemá s uměním co dělat.
- (z recenze, J. Vaníček, Deník Referendum 2010)

- I několik dalších recenzí bylo pozitivních, např. recenze L. Vitouše (<https://www.topzine.cz/penis-pravdy-2012-apokalypsa-dle-pavla-gobla>)

Kniha se přesto nedočkala takového úspěchu jaký by si zasloužila.

Zdá se, že je pro to několik vysvětlení:

- Ne zcela šťastně zvolený název, který působí prvoplánově a dnes se částečně mívá i vedlejším významem (tím bylo to, že v r. 2012 řada různých sekt očekávala konec světa)
- Autor odmítá některé konvence literárního provozu
- Kniha vyšla v menším nakladatelství, které neprovádělo marketing
- Text lze číst v několika rovinách jako:
  - Komickou adaptaci pohádky přenesené do současnosti
  - Sarkastický satirický pohled na současnost
  - Komickou alegorii společnosti
- Děj se neodehrává v Praze ale na Ostravsku, na Slovensku vlastně mimo centra
- Ne všichni čtenáři souhlasili s jeho pojetím popisu sociálních podmínek (byť komickou formou)

Vyhlašujete, že kniha *Penis pravdy 2012* není uměleckým dílem. Čím je?

(Salon Právo, rozhovor redaktora Z. Pavelky s autorem, 2010)

- Göbl: *Penis pravdy* je pokusem o zábavnou obranu zdravého rozumu. Obranu proti všemožným módním asymetriím. Tím myslím to, že když se jedná například o rovnoprávnosti žen, jistě potřebné věci, najde se génius či genderově vyváženě – génijka, který nebo která začne za nerovnoprávnost považovat i gramatická přičestí a mrtvý jazyk a ještě je mu nebo jí dopřáváno sluchu; což je nejhorší. Dochází tím k přešvihnutí míry věcí do jejich karikatury a mnohdy se takový přístup stává kontraproduktivním. Zdravým rozumem se takovému jednání říká zametání pod koberec a řešení hovadin namísto podstaty.
- Göbl: Zdravý rozum mi chybí i v pronikání celebrit do řízení společnosti. Popularita získaná v profesích, které nijak nesouvisejí s touto činností, jim u hloupější části voličů získává body a podporu... **Jenže pak se záhy projeví, že celebrita je většinou jen truchlivou karikaturou elity. A to už bývá pozdě.**

Z rozhovoru (Z. Pavelka – P. Göbl o *Penisu pravdy* 2012)

Pavelka: Jak to souvisí s uměním, s tvorbou?

Göbl: Jednoduše – koncept chorobné korektnosti byl pro mne inspirací, odrazovým můstkem. Zároveň je tedy i reakcí na díla sloužící jakémukoli předem stanovenému konceptu. Jistý druh rozumbradů totiž považuje takto inspirovaná díla za jediné umění. Poznají se podle absence humoru. Díla i ti rozumbradové.

Z tohoto hlediska tedy *Penis pravdy* opravdu není uměleckým dílem. Není ani politicky korektní, ani emotivně vyděračský. Což je další choroba současných vyprávění. *Penis pravdy* je jen nejpokleslejší verzí apokalypsy od časů Bible, napsaný z čilé rozvernosti bez ohledu na formu i obsah a koncept.

4 igelitky

Anotace:

Kniha, jejíž jedna polovina dala vzniknout úspěšnému nezávislému filmu *Odborný dohled nad východem slunce*. A druhá nás pohltí příběhem, jehož hlavní hrdina si postavy té první vymyslel. Příběhem o touze po dobrodružství, o hráčství, důstojnosti, svobodě, lásce a slunci, které nezapadá. o tom jaké to je, když cestou zapomenem na svítání, ale ono se přece jen vrátí.

<https://www.csfd.cz/film/386229-odborny-dohled-nad-vychodem-slunce/prehled/>

4 igelitky

- Obsah: tři staří kamarádi se chtějí pomstít bývalému estébákovi, který v současnosti pracuje jako výčepní v hospodě a v minulosti při výsleších mlátil vyslýchané oběti. (hraje Jiří Lábus).
- První část knihy a nezávislý Göblův film umožňuje porovnat autorovo filmové a literární zpracování.
- Ve filmu jsou zapojeni neherci i výrazné osobnosti např. Jiří Lábus a Vratislav Brabenec, saxofonista z undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe.
- V druhé části knihy sledujeme postupný propad do bezdomovectví příbuzného vypravěče, který s sebou nosí „4 igelitky“. Jedním z nejdůležitějších obsahů igelitek jsou knihy Karla Maye.
- Oba příběhy se odehrávají na malém městě.

4 igelitky

- Poslední Göblově knize se dostalo asi nejmenší pozornosti. To je pravděpodobně dáno téměř neexistující propagací.
- Je to škoda, protože oproti předchozím knihám jsou *4 igelitky* o něco jemnější. Autor je stále schopný velmi nenápadně a přesně popsat situaci. Oba příběhy jsou v podstatě analýzou toho, zdali je humanismus opravdu možný anebo nevyhnutelný. V příběhu starých přátel a estébáka se ukáže, že pomsta jakkoli opodstatněná je velmi pochybná ne-li nemožná.
- Na rozdíl od předchozí knihy, *Penisu pravdy 2012*, který by šel popsat asi jako burleskní komický epos. Jsou *4 igelitky* téměř realistické, přesně popisující prostředí českého maloměsta. Hyperboly které autor používá jsou tentokrát jen hyperbolami, netvoří děj jako v předchozí knize.
- Je otázka zdali rozdíl ve stylu pozorování nebo různých stupňů realističnosti je způsoben vývojem autora nebo jeho postmoderním založením.
- Pavel Göbl je stejně starý jako Martin Ryšavý a porovnání jejich tvůrčích postupů je velmi zajímavé, i když přesahuje rámec této prezentace.

- Zatímco M. Ryšavý je dokumentarista a sám i upozorňuje, že inspirace na některé jeho texty (např. kniha *Vrač*) přichází od lidí nebo témat, která zpracovává, Göblova inspirace se zdá být širší. Je také zcela přirozeně ovlivněn prostředím, v kterém se pohybuje, nicméně román *Penis pravdy 2012*, je založen na literární inspiraci Drdovy pohádky, která je zase jen převyprávěním mýtu o uvězněné smrti.
- Pavel Göbl má v některých svých textech mimořádné komické pasáže, které však skrývají velkou společenskou kritiku z humanistických pozic.
- Göblův humor je zároveň analýzou naší postmoderní, postpravdivé společnosti. V současnosti (2018) je zřejmé, že Göbl předjal řadu témat a motivů, která se v odstupu pouhých několika let stala celospolečensky zásadní.
- Jeho hrdinové nejsou z Prahy ale spíše z Ostravska, častokrát pracují manuálně ale autor je neidealizuje a jen pozorně popisuje a vysvětluje. To, že jsou některé pozorování humorná, téměř není jeho věc, alespoň se o tom snaží čtenáře přesvědčit.
- V Göblovi máme autora, který je zarputile nezávislý, neochotný přistupovat na neutrální pozice. Vše je osobní a vše se nás týká. Tento postoj je ale založen na hluboké znalosti toho, jak se náš svět vyvíjí, jak takříkajíc funguje.

Pavel Göbl – filmová tvorba

- *Země na obzoru*, 1997 – námět, scénář, režie a výprava; krátkometrážní v rámci studia na FAMU; Cena Pavla Juráčka
- *Ranní ptáče aneb Pavouci nikdy nespí*, 1998– námět, scénář, režie, produkce a výroba; krátkometrážní, Cena Pavla Juráčka
- *Otevřená krajina svobodného muže*, 1998 středometrážní; součást povídkového filmu *Radhošť*, 2002– námět, scénář, režie, hudba i výprava; Cena Kodaku pro nejlepší film roku a Cena Pavla Juráčka za scénář
- *Šťáva*, 2004, televizní film – režie
- *Balíci*, 2005, televizní film – režie a spoluautorství scénáře
- *Ještě žiju s věšákem, plácačkou a čepicí*, 2006 – spoluautorství scénáře a spolurežie; celovečerní debut
- *Veni, vidi, vici...*, 2009
- *Kovář z Podlesí*, 2013
- *Odborný dohled nad východem Slunce*, 2014

